

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Πτυχές της ταυτότητας της Ευρώπης
μέσα από την τέχνη

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Διαθεματική διδακτική
παρέμβαση στην τάξη Β Λυκείου
με αναφορά στα μαθήματα **Αρχές
Φιλοσοφίας**, κεφάλαιο
*‘Θαυμάζοντας το ωραίο. Ενότητα
δεύτερη: Βασικές αντιλήψεις για
την τέχνη’*, **Νεοελληνική
Γλώσσα και Λογοτεχνία**, κατά
τη διδασκαλία των ενοτήτων
*‘Παρουσίαση και κριτική άλλων
μορφών τέχνης’* και Εισαγωγή
στο καλλιτεχνικό και λογοτεχνικό
ρεύμα του ρεαλισμού και
νατουραλισμού και **Ιστορία** με
αναφορά, συνολικά, στην
*ευρωπαϊκή ιστορία του μεσαίωνα
και των νεότερων χρόνων.*

Η παρέμβαση πραγματοποιήθηκε σε 8 διδακτικές ώρες, κατά την περίοδο από 22 Μαρτίου μέχρι 5 Μαΐου στο τμήμα Β2 με υπεύθυνη καθηγήτρια, teachers4eu, την Αικατερίνη Αθανασίου, φιλόλογο-ιστορικό, στα πλαίσια της δράσης [includU](#) με σκοπό, εστιάζοντας στην σημασία της Αναγέννησης και του 19^{ου} αιώνα για τη συγκρότηση της ταυτότητας του Ευρωπαίου, όπως φαίνεται μέσα από την τέχνη,

να αναδείξει την
συνεκτικότητα των
στοιχείων του
ευρωπαϊκού
πολιτισμού, τα οποία
βρίσκονται πίσω από
την ποικιλομορφία, στο
βάθος της ευρωπαϊκής
ιδέας και στην καρδιά
του ευρωπαϊκού
εγχειρήματος.

14^{ος} – 15^{ος} αιώνας:
μετάβαση από τον
Μεσαίωνα στην
Αναγέννηση

Κατά τον 14^ο αιώνα έως και
τις αρχές του 15^{ου} οι
ιστορικές συνθήκες και η
αστικοποίηση στην Ευρώπη,
ευνοούν την επικράτηση μιας
κοινής εικαστικής γλώσσας με
μία εμφανή τάση προς την
εκλέπτυνση και την
λεπτομέρεια που προοιωνίζει
την μετάβαση από τον
Μεσαίωνα προς στην
Αναγέννηση

Η κοινή αυτή καλλιτεχνική
γλώσσα είναι γνωστή ως
«Διεθνής Γοτθικός Ρυθμός».
Το νέο ρεύμα διαμορφώθηκε
με την αλληλεπίδραση της
παράδοσης της κεντρικής
Ευρώπης με τις ιταλικές
καλλιτεχνικές κατακτήσεις,
εξελίσσοντας στοιχεία και των
δύο προς το πιο ρεαλιστικό
και πραγματικό, έτσι ώστε να
οδηγήσει στην κοσμικοποίηση
της τέχνης και της μουσικής

Η πλειονότητα των
καλλιτεχνικών δημιουργιών
του «Διεθνούς Γοτθικού
Ρυθμού» οφειλόταν σε
πρωτοβουλίες του παπισμού
της Avignon και της
υψηλής αριστοκρατίας και
σφραγίστηκε με
εκλεπτυσμένες προτιμήσεις
που μετέδιδαν αισθητική
συγκίνηση.

Οι καλλιτέχνες, υπό την επίδραση των καλλιτεχνικών παραδόσεων της Γαλλίας και της Ιταλίας, απέκτησαν την πεποίθηση ότι μπορούν να πειραματίζονται και να αναζητούν νέα μοτίβα και τρόπους έκφρασης στον πραγματικό κόσμο, καθρεφτίζοντας ένα κομμάτι της αληθινής ζωής.

Οι μορφές γίνονται ψηλόλιγνες και γεμάτες χάρη και τα χρώματα λαμπερά

Ο *Ευαγγελισμός* του Σιμόνε Μαρτίνι και του Λίπο Μέμμι (Τμήμα Αγίας Τράπεζας, καθεδρικός ναός Σιένας, τέμπερα πάνω σε ξύλο, 1333, Ουφίτσι, Φλωρεντία) που βλέπουμε στην εικόνα φιλοτεχνήθηκε στην Ιταλία. Ο Σιμόνε Μαρτίνι ήταν ένας καλλιτέχνης που συμβάδιζε με τις αναζητήσεις της εποχής του για ρεαλισμό. Στον *Ευαγγελισμό* η σκηνή συνολικά διαδραματίζεται σε χρυσό βάθος κάτω από τρεις αψίδες με οξυκόρυφα τόξα. Η Παναγία παριστάνεται στη δεξιά πλευρά καθισμένη σε ένα θρόνο. Στο αριστερό της χέρι κρατάει ένα βιβλίο, ενώ με το δεξί χέρι κρατάει το ένδυμα της. Το κεφάλι της έχει μία ελαφριά κλίση προς τα δεξιά και φαίνεται ότι είναι ξαφνιασμένη από την παρουσία του Αρχαγγέλου.

Τα έργα άρχισαν να διακρίνονται για την κομψότητα, την χάρη, τα ζωηρά χρώματα και την ακρίβεια των κοσμικών λεπτομερειών. Η νέα τάση, με τα νατουραλιστικά ανανεωτικά στοιχεία, συμπαρέσυρε όλες τις εικαστικές τέχνες, την αρχιτεκτονική και τη μουσική, προετοιμάζοντας την υψηλή τέχνη της Αναγέννησης

Δείγμα του νέου πολυπύκτου ρυθμού είναι ο καθεδρικός ναός του Έξετερ (1350-1440). Η χρήση του οξυκόρυφου τόξου και του ρόδακα στο δυτικό παράθυρο μαρτυρά τον γοτθικό ρυθμό ενώ τα νέα στοιχεία είναι η δεξιοτεχνική διακόσμηση με την εμμονή στα σκαλίσματα

Ευρωπαϊκός 19ος Αιώνας

Διαρκής επανάσταση

Ιστορικές εξελίξεις το πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα

- ❖ Εθνικο-απελευθερωτικά κινήματα σε χώρες που βρίσκονταν υπό εχθρική κατοχή
- ❖ Βιομηχανική Επανάσταση στη Δυτική Ευρώπη
- ❖ Μαζική μετακίνηση αγροτών προς τις μεγαλουπόλεις
- ❖ Άνοδος της Αστικής Τάξης

ο πληθυσμός των
πόλεων αυξήθηκε
εντυπωσιακά και
κατασκευάστηκαν
τόσα κτίρια όσα δεν
είχαν χτιστεί σε όλους
τους προηγούμενους
αιώνες

Το Αγγλικό Κοινοβούλιο
Λονδίνο, 1835, Charles Barry and A.W.N. Pugin

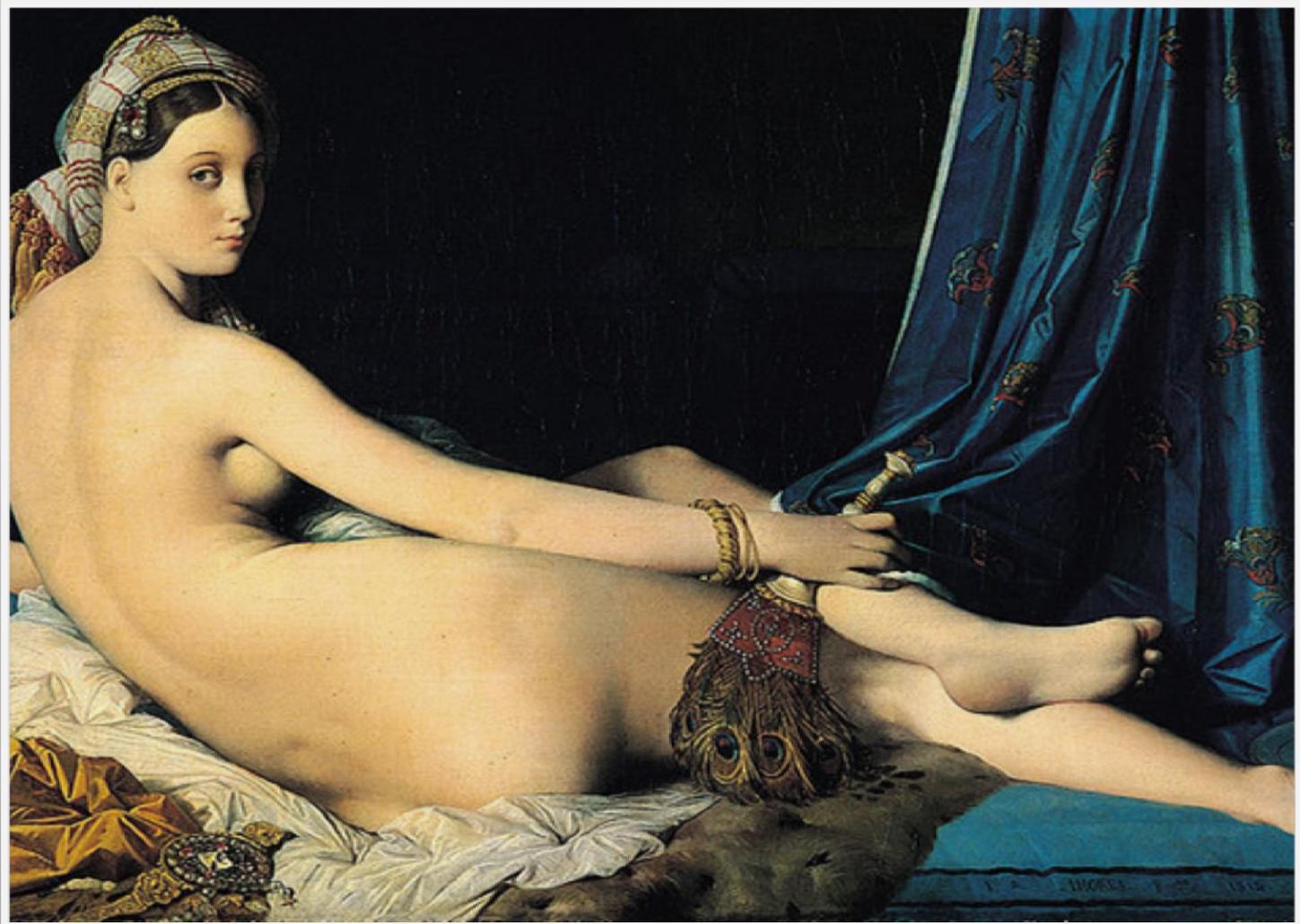

Το Παρίσι

- ❖ καλλιτεχνική πρωτεύουσα της Ευρώπης
- ❖ οι καλλιτέχνες μέχρι τότε θαύμαζαν την τέχνη της κλασικής αρχαιότητας και πολλοί από αυτούς επέμεναν στην πειθαρχία της απόλυτης ακρίβειας, αντιπαθώντας φοβερά τον αυτοσχεδιασμό και την ακαταστασία

Jean - Auguste - Dominique Ingres (1780-1867)

Le Grande Odalisque , 1814

Eugene Delacroix (1798-1863)

Αραβικό ιππικό σε επίθεση, 1832

Ρομαντισμός

τα επαναστατικά κινήματα της εποχής με την έμφαση που έδιναν στο συναίσθημα και τη φαντασία αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης για τους δημιουργούς του ρομαντισμού

*Η σφαγή της
Χίου, 1824*

Eugene Delacroix
(1798-1863)

Ο Ντελακρουά
θαύμαζε έναν Γάλλο
ζωγράφο τοπίων της
γενιάς του, τον Jean-
Batiste Camille
Corot, που ενέμενε
στην απόφαση να
αποδίδει την
πραγματικότητα με όση
αλήθεια μπορούσε

Jean-Baptiste Camille Corot (1796-1875)

Άποψη της Βολτέρα, 1834

Παρόλο, όμως, που οι
νεότεροι συνάδελφοι
του Κορό αγαπούσαν
και θαύμαζαν την
ήρεμη μαστοριά του
δεν επιθυμούσαν να
ακολουθήσουν το
δρόμο του

Έτσι, μια ομάδα
καλλιτεχνών
συγκεντρώθηκε στο
γαλλικό χωριό
Μπαρμπιζόν για να
κοιτάξει τη φύση με
διαφορετικά μάτια

Ένας από αυτούς, ο
Francois Millet, είχε την
ιδέα να ζωγραφίσει άντρες
και γυναίκες να
δουλεύουν στα χωράφια

Jean Francois Millet (1814-1875)

Σταχομαζώχτρες, 1857

Η κίνηση αυτή
ονομάστηκε Ρεαλισμός
από τον ζωγράφο
Gustave Courbet, ο
οποίος ονόμασε μια
ατομική του έκθεση σε
μια παράγκα στο Παρίσι,
το 1855, *Le Realisme*.

Ο «Ρεαλισμός» του
Courbet επρόκειτο να
σηματοδοτήσει μια
επανάσταση στην τέχνη

Καλημέρα, κύριε Κουρμπέ, 1854

Gustave Courbet (1819-1877)

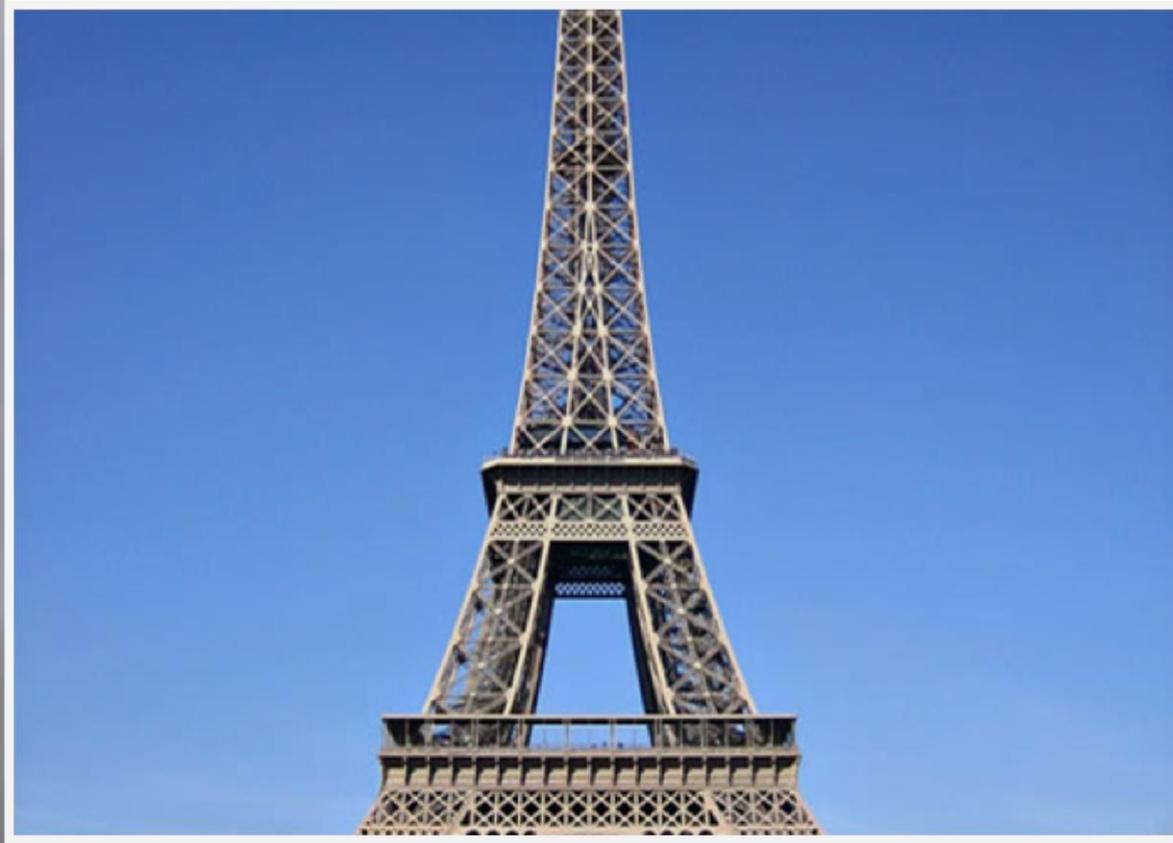
Το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα

- ❖ Ραγδαία βιομηχανική ανάπτυξη και παραγωγή νέων προϊόντων, κυρίως χημικών και συνθετικών
- ❖ Οικονομικός ανταγωνισμός των αναπτυγμένων χωρών της δυτικής Ευρώπης στα πλαίσια της ιμπεριαλιστικής πολιτικής και αρχή αποικιοκρατίας
- ❖ Νέες επιδράσεις και κινήματα στην τέχνη

Η βιομηχανοποίηση
της παραγωγής
προσφέρει νέα υλικά
στις κατασκευές

Τον σίδηρο

Γουστάβος Άιφελ, Πύργος Άιφελ, 1889

Το γυαλί

Κήποι Kew, Λονδίνο,
1845 - 1847

Το τσιμέντο και το ενισχυμένο σκυρόδεμα

Σταθμός Paddington, 1854

Το αστικό τοπίο αλλάζει με
τη δημιουργία υπόγειων
σιδηροδρόμων.

Για να παρακινηθούν οι
κάτοικοι των πόλεων να
«κατεβούν» στο μετρό
δημιουργούνται περίτεχνες
και ελκυστικές είσοδοι, που
ενάντια στην τάση της
εποχής παριστάνουν
φυτικά μοτίβα

Hector Guimard (1867-1942)

Σταθμός του metro *Abbesses*, Παρίσι, 1899

Νέες κατασκευές

Πολυκαταστημάτων και
πολυκατοικιών

Jules and Paul Sédille

Grand Magasin
Printemps on
Boulevard
Haussmann,
Paris, 1865

Jules and Paul Sédille

Galleries Lafayette

Boulevard Haussmann, Paris, 1893

Πρωτοεμφανιζόμενα
προϊόντα νέας τεχνολογίας
όπως η ηλεκτρική
ενέργεια επέφεραν πολλές
ευκολίες και ανέσεις στη
ζωή και προκάλεσαν
ευημερία και άνοδο του
βιοτικού επιπέδου, κυρίως
στις μεγαλουπόλεις

Édouard Manet (1832-1883)

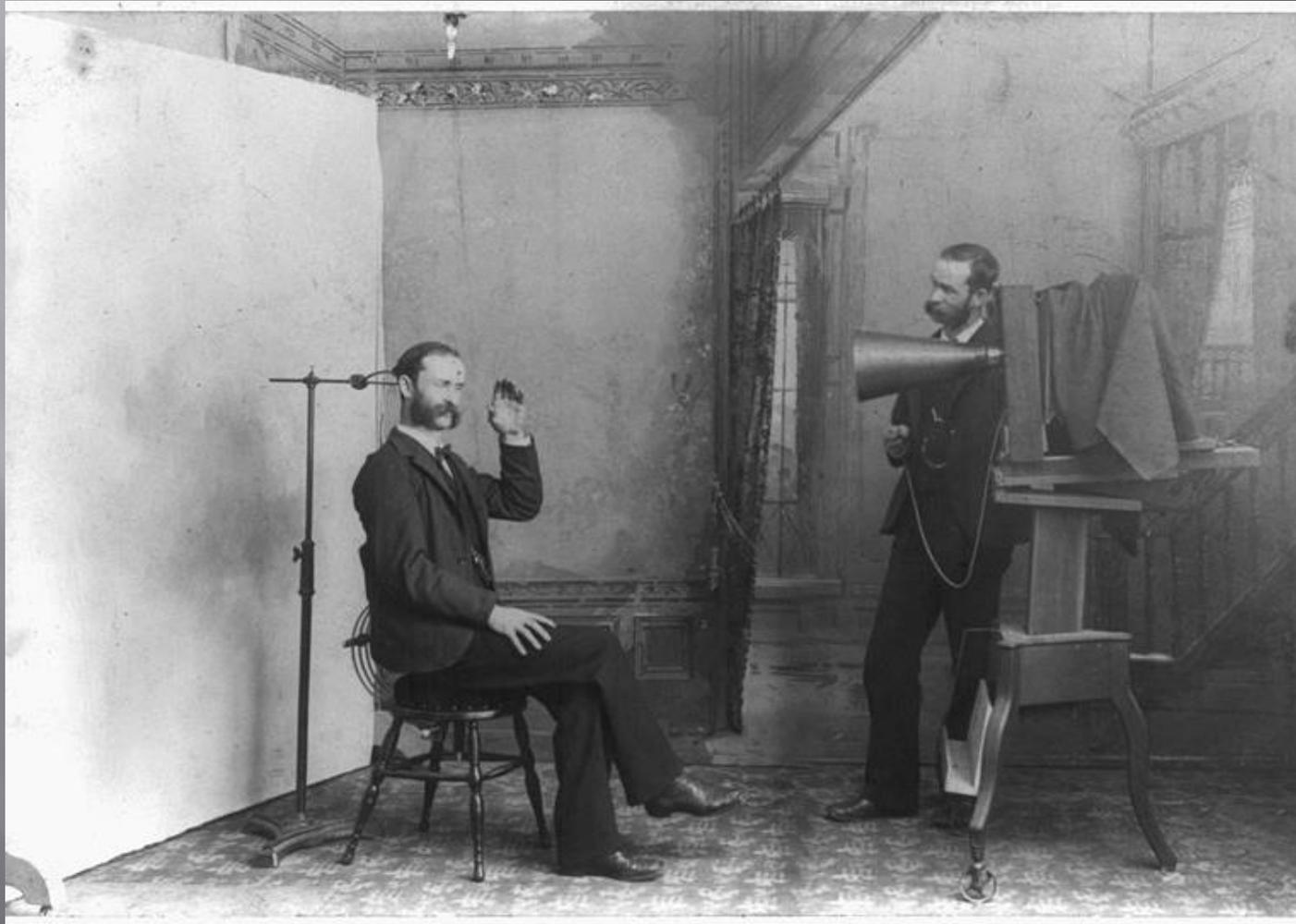
A Bar at the Folies-Bergère, 1882

Νέες
εφευρέσεις
κάνουν την
εμφάνισή τους

Αρχικά, η
φωτογραφία και,
αργότερα,
η φορητή
φωτογραφική
μηχανή - camera
Kodak

Παρίσι, 1893

Eastman and Thomas Alva Edison

1891

και η
εμπορική
αφίσα

Toulouse-Lautrec (1864-1901)

Moulin Rouge: La Goulue, 1891

Παράλληλα, η
ιμπεριαλιστική
πολιτική των κρατών
έφερε τους
ευρωπαίους σε
επαφή με νέους
κόσμους που
φάνταζαν «εξωτικοί»
στα μάτια τους

Upright Tōkaidō,
1855

Utagawa
Hiroshige
(1797-1858)

Paul Gauguin (1848–1903)

I Raro te Oviri, 1891

*Where Do We Come from? What are We?
Where Are We Going? 1897*

Paul Gauguin

Οι καλλιτέχνες, μη
βρίσκοντας
ικανοποίηση στον
οικονομικό και
μηχανικό χαρακτήρα
της εποχής τους,
άρχισαν να αποζητούν
κάτι διαφορετικό, πιο
γνήσιο, απλό και
χειροποίητο

Μέσα σε αυτές τις
νέες συνθήκες
διαμορφώθηκε το
καλλιτεχνικό ρεύμα
του *Ιμπρεσιονισμού*,
με επιρροές από τον
Ιαπωνισμό και τη
φωτογραφία

The Tarascon Diligence, 1888

Vincent van Gogh (1853 –1890)

Ballet Rehearsal, 1873

Edgar Degas (1834–1917)

Οι Ιμπρεσιονιστές
επέλεξαν θέματα
«ασήμαντα» όπως
σκηνές από τη φύση
και την καθημερινή
ζωή των μεσαίων
τάξεων και
απεικόνιζαν το
Παρίσι από όλες τις
πλευρές του

Claude Monet (1840–1926)

Bridge over a Pond of Water Lilies, 1899

Pierre-Auguste Renoir (1841 –1919)

Bal du moulin de la Galette, 1876

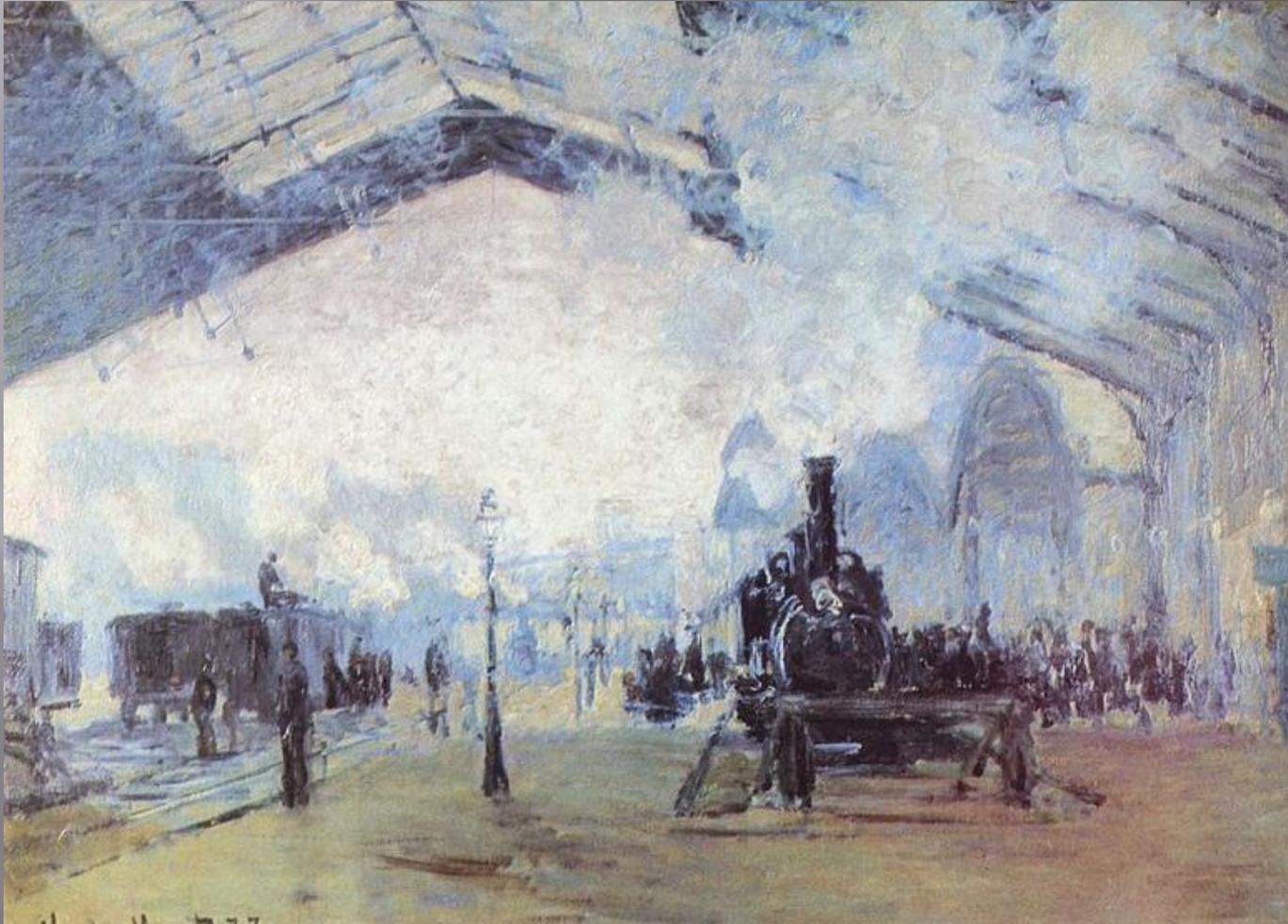

Claude Monet (1840–1926)

On the Bank of the Seine, Bennecourt , 1868

*Saint Lazare Train Station,
Paris, 1877*

Bathers at La Grenouillère, 1889

Camille Pissarro (1830 – 1903)

The Boulevard Montmartre on a Winter Morning,
1897

Οι αρχιτέκτονες, ανάμεσα
στους οποίους ξεχώριζε ο
Εκτόρ Γκιμάρ,
αξιοποίησαν τα νέα υλικά
που προσέφερε η
αναπτυγμένη τεχνολογία
και προσπάθησαν να
φτιάξουν έργα υψηλής
αισθητικής

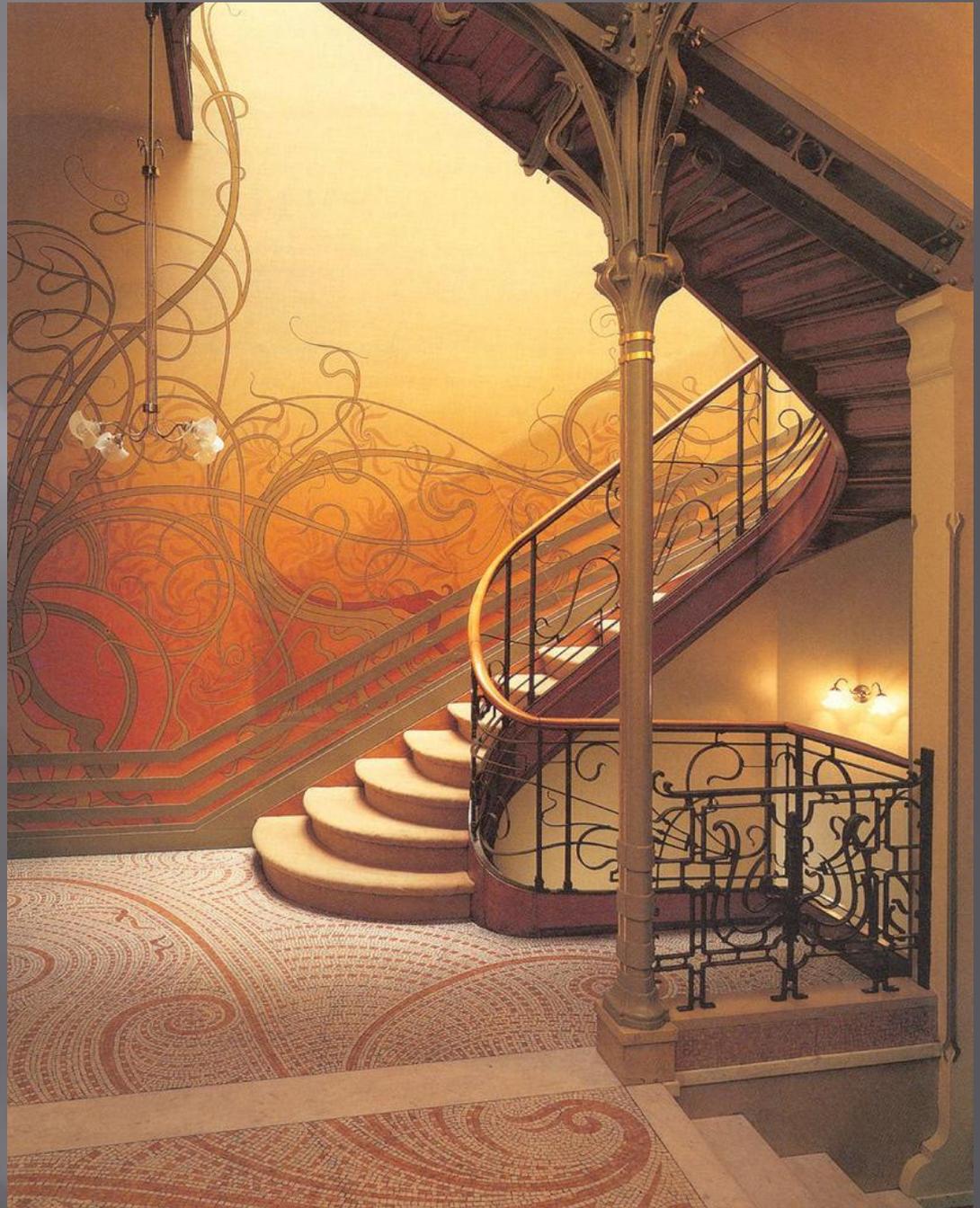
Hector Guimard (1867-1942)

Αρ Νουβό είσοδος στο
Καστέλ Μπερανζέ
(Castel Beranger),
Παρίσι, 1894-1898

Victor, Baron Horta
(1861 -1947)

*Hotel Tassel, 1894,
Brussels*

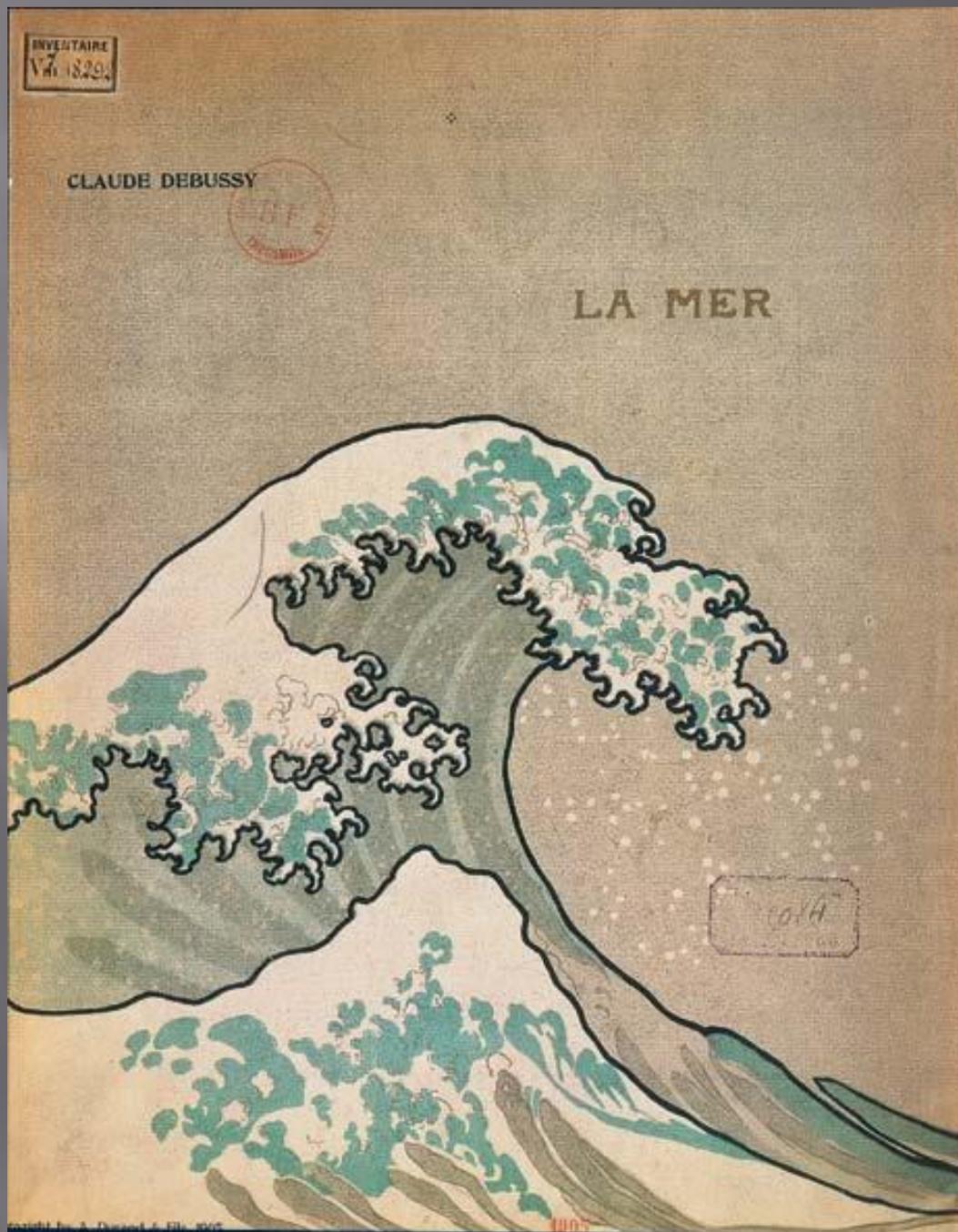
Victor, Baron Horta (1861 -1947)

Horta House, Brussels, 1898

Claude-Achille
Debussy (1862 –
1918)

*Reproduction of Hokusai's
waves from the cover of the
1905 edition of La Mer*

Ο αιώνας έκλεισε με τα
ρεύματα της τέχνης να
επεκτείνονται σε όλους
τους τομείς της
δημιουργίας από την
ποίηση, τη ζωγραφική και
τη μουσική έως την
αρχιτεκτονική , όπως είχε
επεκταθεί η σύγχρονη ζωή
στα πλαίσια του
πολιτισμού της
ευρωπαϊκής βιομηχανικής
κοινωνίας

Βιβλιογραφία

- ❖ Ε. Η. Gombrich: *Το Χρονικό της Τέχνης*, εκδόσεις ΜΙΕΤ, Αθήνα 1994
- ❖ Bernstein Seirge, Milza Pierre: *Ιστορία της Ευρώπης- Από τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία στα Ευρωπαϊκά Κράτη 5^{ος} – 18^{ος} Αιώνας*, εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union